

Aluekehittämisen verkostoyhteistyön toimintamalli (VALUMA-hanke)

MAL-verkoston ohjausryhmän kokous
5.9.2019 | Väylävirasto, Helsinki

VALTTERI LAASONEN

Aluekehittämisen konsulttitoimisto

MDI

4FRONT

Nordregio

Valtioneuvosto on tilannut selvityshankkeen, joka ***tuottaa tietoa erilaisista toimintamalleista ja rahoitusvaihtoehdoista aluekehittämisen verkostoyhteistyölle.***

Tarkoituksena on tukea ***hallitusohjelman*** mukaista alue- ja kaupunkikehittämisen verkostoyhteistyön käynnistämistä sekä ***kansallisten alueiden kehittämisen painopisteiden ja instrumenttien*** valmistelua.

Hanke on osa valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaa selvitys- ja tutkimussuunnitelmaa.

MITÄ ON ALUEKEHITTÄMINEN JA MIKÄ ON ALUEKEHITTÄMISJÄRJESTELMÄ?

Aluekehittämistä tehdään erilaisten institutionaalisten järjestelyiden avulla. Aluekehittämisyjärjestelmä...

...toteuttaa poliittisesti määriteltyjä tavoitteita	<ul style="list-style-type: none">• Aluekehittämisyjärjestelmän avulla pyritään toteuttamaan joitakin poliittisesti määriteltyjä tavoitteita (esim. kasvu, kestävyys, eheys jne.).• Aluekehittämisyjärjestelmä jakaantuu politiikan sektoreihin ja edelleen aluekehitystoimijoille säädettyihin tehtäviin
...koostuu toimijoista, joiden suhteista ja rooleista on säädetty lailla	<ul style="list-style-type: none">• Avaintoimijoita ovat valtio ja valtion aluehallinto, kunnat, maakuntain liitot ja Euroopan unioni. Kunnalliset kehitysyhtiöt ovat Suomessa esimerkkejä aluekehittämisyjärjestelmän toimijakentän laajentumisesta 1990-luvulta lukien.• Myös yksityiset toimijat voivat olla aluekehittämisyjärjestelmän keskeisiä toimijoita• Poliittinen valtahierarkia (arviointi, neuvottelu ym. menettelyt)
...on tilallinen järjestelmä	<ul style="list-style-type: none">• Järjestelmä voi rakentua joko territoriaalisena taikka verkostomaisena. Verkostomaiset järjestelyt ovat yleistyneet Suomessa vasta EU-jäsenyyden myötä erilaisten projektien yleistyttyä aluekehitystyössä. Kehityskäytävääjattelu on esimerkki ei-territoriaalisesta aluekehittämisestä.• Järjestelmä voi myös rakentua joko homogeenisenä tai alueellisiin erityistapauksiin perustuvana• Suomessa territoriaalinen ja hierarkkinen aluekehittämisyjärjestelmä on syvään juurtunut ja erityisjärjestelyjä on pääosin kaihdettu
...kanavoi taloudellisia resursseja eli sillä vaikutetaan julkisen rahan liikkeeseen	<ul style="list-style-type: none">• Toimijoiden kompetenssit riippuvat sekä niille laissa säädettyistä tehtävistä ja rooleista myös niiden käytettävissä olevista resursseista
...tuottaa erilaisia strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia	<ul style="list-style-type: none">• Asiakirjojen juridinen sitovuus ja strategioiden, suunnitelmien ja ohjelmien väliset suhteet ja asiakirjojen toinen toistaan ohjaavat vaikutukset määrittävät aluekehittämisyjärjestelmää

MITÄ ON ALUEKEHITTÄMINEN?

Alueiden kehittäminen perustuu vuorovaikutukseen, toimijoiden väliseen työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin. Järjestelmän tarkoituksena on luoda edellytykset aluelähtöiselle, kestäväan kehitykseen perustuvalle taloudelliselle kasvulle, joka edistää parhaiten työllisyyttä ja ihmisten hyvinvointia.

Kansallisen aluekehittämisen näkökulma sisältää eri hallinnonalojen ja alueiden tavoitteiden ja toimien tarkastelemisen kokonaisuutena. ALKE-lain tavoitteena on lisäksi sovittaa yhteen kansallisen aluepolitiikan ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen **toimivaksi kokonaisuudeksi**.

Alueiden kehittämisen tavoitteena on:

1. vahvistaa alueiden tasapainoista kehittymistä sekä kansallista ja kansainvälistä **kilpailukykyä**;
2. vahvistaa ja monipuolistaa kestäväällä tavalla alueiden **elinkeinorakennetta** sekä edistää taloudellista tasapainoa;
3. edistää kestäväää työllisyyttä sekä väestön **osaamista**, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja **sosiaalista osallisuutta**;
4. vähentää alueiden välisiä ja sisäisiä **kehityseroja** ja kannustaa käytettävissä olevien voimavarojen täysimääräiseen käyttöön ottoon kestäväällä tavalla;
5. parantaa **alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista** sekä edistää niiden kulttuuria;
6. parantaa **elinympäristön** laatua ja kestäväää **alue- ja yhdyskuntarakennetta**.

ANTTI RINTEEN HALLITUSOHJELMA

”Aluekehitystä tehdään alueiden vahvuuksien pohjalta. Tavoitteena on elinvoiman lisääminen, poikkihallinnolliseen toimintaan kannustaminen ja alueellisten voimavarojen kokoaminen yhdessä määriteltyjen tavoitteiden edistämiseksi.

Luodaan alue- ja/tai teemälähtöisesti sopimusperustaisuuteen ja kumppanuuteen perustuva (aluekehityksen) toimintamalli, joka vastaa kunkin alueen erityispiirteisiin. Alueelliset sopimuskokonaisuudet ovat osa Suomen ekosysteemipolitiikan ja kasvuohjelman kokonaisuutta. Tarkennetaan toimintamalli aluekehityspaatojen yhteydessä vuonna 2019.”

ESIMERKKEJÄ HALLITUSOHJELMAAN KIRJATUISTA KEINOISTA ALUEIDEN KEHITTÄMISEKSI

- Maakuntien liitoille kohdennetaan nopeasti ja joustavasti hyödynnettävää aluekehitysrahoitusta (entinen maakunnan kehittämISRaha).
- RR-rahoitus (IP-alueen erityisasema, rahoituksen turvaaminen); Leader-rahoituksen turvaaminen
- Yliopistokaupunkien kanssa luodaan erilliset ohjelmat/sopimukset julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi.
 - Korkeakoulutuksen kehittäminen jokaisessa maakunnassa
- Metropolialueen erityisratkaisut
- MAL-sopimukset yli 100 000 asukkaan kaupunkikeskuksille
- Alueellisten keskuskaupunkien ja maakuntakeskusten ympärille MALPE-kehittämisen vahvistaminen
- Sopimusperusteiset PORE-toimet (kaupunkien ja alueiden tarpeista ja yhteistyöstä nousevilla sisällöillä ja painopisteillä positiivisen rakennemuutoksen edistämiseksi)
- Seutukaupunkiohjelma ja tuetaan seutukaupunkien yhteisten kehittämisstrategioiden laadintaa ja verkostomaista toimintaa.
- Kokonaisvaltainen elinvoimavaikutusten arviointi
- Väestöään menettävien alueiden erityistoimet; monipaikkainen elämä
- ... jne.

Kertaluontoiset tulevaisuusinvestoinnit 3.4 Elinvoimainen Suomi

Toimenpide	Milj. euroa 2020-2022 yht.
Miljardiluokan ekosysteemit ja innovaatiot	150
Yrittäjien hyvinvointi ja omistajanvaihdokset	4,5
Toimialakohtainen kasvukokonaisuus	82,5
Business Finland Venture Capital	15
Suomi digitalisaation edelläkävijänä	90
Hankinnoilla säästöjä ja parempia palveluita	30
Sopimusperusteisen yhteistyön rahoitus	45
Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO)	45
Aluekehitysrahoitus (maakunnan kehittämISRaha)	30
HAMA-kehittämisen rahoitus (sis. kuljetustuen jatkon)	30
Yhteensä	522

HANKKEEN TAVOITTEET

Hankkeen päätavoitteena on:

1. **kartoittaa vaihtoehdot aluekehittämisen verkostoyhteistyön toimintamalleiksi ja rahoitukseksi**
 - a) alueiden omaehtoisen verkottumisen sekä vertaisoppimisen tukeminen
 - b) kansallisten alueiden kehittämisen painopisteiden ja muiden tavoitteiden toteutuksen tukeminen
2. **tuottaa ehdotuksia verkostoitumisen mahdollisuuksista kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan yhteistyön ja kumppanuuden syventämiseksi**
3. **tunnistaa ja arvioida, millaisia vaikutuksia ehdotetulla toimintamallilla tai malleilla voidaan ennakoida olevan.**

HANKKEEN TOTEUTUSTIIMI

Aluekehittämisen konsulttitoimisto **MDI**

Janne Antikainen
Benjamin Heikkinen
Valtteri Laasonen
Sari Rannanpää
Jari Kolehmainen (neuvonantaja)

4FRONT

Anne-Mari Järvelin
Kalle A. Piirainen

 Nordregio

Jukka Teräs
Eeva Turunen

Hankkeessa ovat mukana myös **MAL-** ja **seutukaupunkiverkostot**.

Yhteyshenkilöt: Tero Piippo ja Kati-Jasmin Kosonen, Tampereen kaupunkiseutu

Yhteyshenkilöt: Essi Ratia ja Antti Kuopila, Suomen Kuntaliitto

HANKKEEN TAVOITTEET JA TYÖVAIHEET

OSATEHTÄVÄ 1: Kirjallisuuskatsaus ja toimintaympäristöanalyysi

- Dokumenttianalyysi
- Asiantuntijahaastattelut

OSATEHTÄVÄ 2: Aluekehittämisen verkostot meillä ja muualla

- Pohjoismainen kartoitus (dokumenttianalyysi ja haastattelut)
- Case-tarkastelut innovaatio- ja yrityseskosysteemeistä (dokumenttianalyysi ja haastattelut)
- Sähköinen kysely alueellisen, paikallisen ja kansallisen tason toimijoille
- MDI:n kuntakyselyn hyödyntäminen
- Verkostotoimijoiden haastattelut
- Fokusryhmäkeskustelut

OSATEHTÄVÄ 3: Mallivaihtoehtojen muotoilu ja ennakoarviointi

- Työpöytätyö
- Työpajojen sarja

OSATEHTÄVÄ 4: (Koordinaatio), raportointi ja viestintä

Osatavoite 1.
Kotimaiset ja pohjoismaiset opit aluekehittämisen verkostoista

Osatavoite 2.
Kiinnostus verkostomaiseen toimintatapaan ja teemoihin

Osatavoite 3.
Verkostojen tehtävä ja vaikutus aluekehittämisen kokonaisuudessa

PÄÄTAVOITE:
ALUEIDEN VÄLISEN VERKOSTO-YHTEISTYÖN TOIMINTAMALLIEN VAIHTOEHTOJEN MUOTOILU JA ENNAKKO-ARVIOINTI

2019

2020

TOUKOKUU KESÄKUUKU HEINÄKUUKU ELOKUUKU SYYSKUUKU LOKAKUUKU MARRASKUUKU JOULUKUUKU TAMMIKUUKU HELMIKUUKU

CASET

Eri tyyppisten toimintamallien kartoitus Suomesta:

- Suomen kasvukäytävä
- 6Aika strategia- ja ohjelma
- Seutukaupunkiverkosto
- MAL-verkosto
- Maaseutuverkosto ja ENRD
- KEINO-verkosto
- Terve kunta-verkosto
- Kuntaliiton verkostot: esim. Kehyskuntien verkosto
- FISU-verkosto (ja KETS)
- Valtakunnalliset koordinaatiohankkeet (rakennerahasto / maaseutuohjelma)

Pohjoismaiset esimerkit (yleisen kv-katsauksen lisäksi):

- **Ruotsi:** Region Skåne ja Region Värmland ja teemaverkosto Paper Province, Reglab, Swedish Association of Incubators & Science Parks
- **Norja:** KMD:n (Ministry of Local Government and regional development), Innovation Norway & Pohjoisimman Norjan aluekehitysohjelma (Ulkoministeriö, saamelaiset mukana)
- **Tanska:** Erhvervsstyrelsen (Danish Business Authority) & Reglab Denmark
- **Northern sparsely populated areas** - yhteistyö, Mitt Norden verkoston toimintatapa & Arctic Investment Platform

Muut kansainväliset esimerkit:

- Irish Local Development Network
- Allied ICT Finland
- DREAM - Danube River Research And Management - Tonavan laakson rajat ylittävä strategiahanke ja toimintaohjelma
- CrossCare - Interregional living lab collaboration for the acceleration of health innovation products to the market
- Innovation Infrastructure - Advanced Forming Research Centre
- Pilot action Interregional innovation projects/S3 Platform, esim: Bio-Economy Thematic S3 platform
- European Consortium of Innovative Universities (ECIU)

MAL-VERKOSTON ROOLI OSANA SELVITYSTÄ

MAL-verkosto on

- a) selvityksessä yksi tarkasteltavista verkostoista (verkostomaisen kehittämisen toiminta- ja rahoitusmalli) ja

- b) pitkään toimineena alustana tärkeää syventävän tarkastelun kohde ja sparrauskumppani selvityksen aikana (verkoston koordinaattorit sekä ohjausryhmä) tulevan syksyn aikana:
 - Kyselyn lähettäminen MAL-verkoston toimijoille
 - Seuraavan ohjausryhmän yhteyteen tiivis keskustelutilaisuus / työpaja?

HUOMIOITA VALUMA-HANKKEEN LÄHTÖKOHDISTA

- Hyvä uutinen on se, että kentällä tiedetään, millaista mallia ei ainakaan pidä tehdä; huono uutinen on se, että kukaan ei tiedä, millaista mallia sitten pitäisi tehdä....
- Aluekehittämisessä kaivataan **PITKÄJÄNTEISYYTTÄ, SOPIMUKSELLISUUTTA ja PAIKKAPERUSTEISUUTTA**
- Tarvitaan kehystävää ohjelmaa ja ei tarvita - mitä on lopulta koordinaatio, kumppanuus ja sopimuksellisuus (tai ohjalmaperusteisuus vol X.0)?
- Tarvitaan johtajuutta kansalliseen aluekehittämiseen; Kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikka erillään ja aluekehittämisen ydinkysymyksiä ei riittävästi käsitellä kokonaisuutena ministeriöiden kesken (koulutus- ja osaamispanostukset, liikennejärjestelmä, palveluverkko jne.)
- Huolena kehittämisen kapasiteetin rapautuminen alueilla (esim. seudulliset rakenteet ja yhteiset kehittämisresurssit) ja kyvykkyyden polarisaatio kaupunkien / kuntien välillä.

HUOMIOITA VALUMA-HANKKEEN LÄHTÖKOHDISTA

- Verkostomaisen toimintamallin kannalta **ei ole riittäviä kannusteita ja tukea pitkäjänteiselle alueiden väliselle yhteistyölle**
- Ennen kaikkea tarvitaan **yhteistä tietopohjaa ja tilannekuvaa**, jonka pohjalta aluekehittämistä voidaan tehdä ja yhteistyötä organisoida.
- Miten ratkotaan ”**territoriaalisuuden ja kehittäjien fiksaatio**”:
 - > vaikeaa kuvailla konkreettisesti tilannetta, joka perustuisi erilaistuvaan aluekehittämisjärjestelmään, joustaviin ja alueellisesti tehtyihin järjestelyihin
 - > vaikea kuvitella tilannetta, jossa kansallista aluekehittämistä tekisi joku muu kuin viranomainen. Kysymys siitä, kuka on aluekehittäjä ja kenellä on vastuu aluekehityksestä on vaikea ja kysymyksiin latautuu vahva historiallinen painolasti aluepolitiikasta (kapea näkökulma)

KESKUSTELTAVAA

- Mitä *sopimusperustaisuuteen ja kumppanuuteen perustuva (aluekehityksen) toimintamalli tarkoittaa*? Mitä on lopulta ”sopimuksellisuus” ja ”kumppanuus” aluekehittämisessä?
- Mikä on valtion rooli verkostojen tukemisessa?
- Mikä olisi aluekehittämisen verkostoyhteistyön ja rahoituksen kannalta toivottu suunta? Eriytetty (teemoittain, aluetyypeittäin) vs. mahdollisimman väljä viitekehys aluekehittämiselle?

Kiitos!

Valtteri.laasonen@mdi.fi

0505330604

